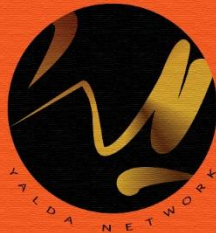

طراحے پرنامہ انتخابات پر اساس مسائل حوزہ انتخابیہ

مدرس: فرنوش امیر شاہے

w w w . y a l d a n e t w o r k . o r g

طراحی برنامه انتخاباتی بر اساس مسائل حوزه انتخابیه

فهرست:

- ۳..... مقدمه
- ۵..... بخش اول: سیاست چیست؟
- ۱۰..... بخش دوم: ابزارهای شناسایی مسائل
- ۲۰..... بخش سوم: روش‌های تدوین گزینه‌های سیاسی
- ۲۱..... ● تعریف دقیق و روشن پیامدهای طرح‌های انتخاباتی
- ۲۲..... ● شناسایی راه‌های دستیابی به نتایج حاصل از سیاست‌های انتخاباتی
- ۲۴..... ● سنجش عملی بودن گزینه‌ها
- ۲۶..... ● بررسی شفافیت گزینه‌ها

بخش چهارم: اطلاع رسانی درباره سیاست‌ها ۳۱

● چارچوب اطلاع رسانی درباره سیاست‌ها ۳۳

● ایجاد تمایز بین ویژگی‌ها و مزایا ۳۴

● داستان‌سرایی ۳۵

بخش پنجم: ظرفیت‌سازی درونی ۳۷

مقدمه

رقابت‌های انتخاباتی، تجربه‌های جالبی هستند. در چنین رقابتی، از روزی که شروع به فعالیت انتخاباتی می‌شود تا روز رای‌گیری، اتفاق‌های زیادی رخ می‌دهد و تنها با دوراندیشی و برنامه‌ریزی می‌توان آماده مقابله با هر پیشامدی شد.

برای به دست گرفتن کنترل اوضاع به نفع کاندیدای انتخابات، نیاز به یک نقشه راه است. نقشه‌ای که شرایط کلی فضای سیاسی، استراتژی‌ها و منابع مورد نیاز را تا روز انتخابات مشخص کند و در طول دوران فعالیت‌های انتخاباتی، بعنوان یک راهنما و مرجع از آن استفاده شود. اگر چنین نقشه و راهنمایی وجود نداشته باشد، زمان و پول زیادی به هدر خواهد رفت بدون اینکه نتیجه و حاصلی پیش روی داوطلب انتخابات باشد.

این طرح و نقشه ضروری، برخورداری از «طرح‌های سیاسی» است. استراتژی‌هایی که بر مبنای شناخت از حوزه انتخابیه، قوانین جاری کشور و اطلاعات و آمار تدوین می‌شود و هدف آن رسیدگی به مشکلات حوزه انتخابیه و طرح‌هایی برای رهبری و اداره امور چه در طول فعالیت‌های انتخابی و چه پس از پیروزی احتمالی در آن است.

ملاحظه می‌کنید که تدوین چنین طرح‌هایی از اهمیت زیادی برخوردار هستند. به خصوص در شرایط سیاسی ایران که نظام حزبی به دلایل مختلف جایگاهی ندارد و نیز جریان‌های موازی قدرت و برخی نهادها بر نتیجه انتخابات تأثیرگذارند، قدم برداشتن بر مبنای خطمشی‌های فکر شده، ضرورت بیشتری دارد.

این کاری است که نیاز به یک تیم از کارشناسان و مشاوران خبره و آگاه و نیز اتاق فکرهای فعال دارد. دیدگاه‌های سیاسی که بعنوان استراتژی تعریف و ارائه می‌شود، در مخاطبان ایجاد انتظار و توقع می‌کند و از آن سو رقبا نیز تمام تلاششان را برای زیر سوال بردن و غیراجرایی نشان دادن آنها به کار خواهند برد. پس دقت کنید آنچه ترسیم می‌کنید واقعی و اجرایی باشد.

فراموش نکنید این مرحله فرصتی طلایی برای ارتباط با شهروندان و مردم منطقه، درک نیازهای آنان و همچنین رسیدگی موثر به این انتظاراتها است. بنابراین نامزد انتخابات، همراهان، مشاوران و ستاد انتخاباتی او باید با رویکردهای طراحی سیاست‌ها، نهادینه کردن ظرفیت لازم برای تدوین سیاست‌ها و نیز پیام‌رسانی به موقع و به قاعده درباره این سیاست‌ها آماده باشد.

هدف این درس نیز کمک به افزایش قدرت پیش‌بینی رویدادهای پیش‌رو و آمادگی هر چه بیشتر برای ورود به عرصه رقابت است.

در این درس موضوع‌های زیر را به بحث می‌گذاریم:

- سیاست چیست؟
- ابزارهای شناسایی مسائل
- روش‌های تدوین گزینه‌های سیاسی
- پیام‌رسانی درباره سیاست‌ها
- ظرفیت سازی درونی

بخش اول: سیاست چیست؟

برای واژه سیاست، تعاریف متنوعی ارائه شده است. اما شاید بتوان وجه اشتراک بسیاری از نظریه‌های معتبر را در این مفهوم یافت که سیاست را «علم قدرت» دانسته‌اند. به قول مارکس وبر، جامعه‌شناس آلمانی، «سیاست حرفه‌ای است برای تلاش در مشارکت در قدرت».

با این توصیف‌ها، سیاست می‌تواند به «رقابت دیدگاه‌ها» تعبیر شود. اینکه یک ناحیه، منطقه، استان و کشور چگونه اداره شود؟ برای آموزش کودکان و جوانان چه باید کرد؟ رونق شرایط اقتصادی منطقه چگونه میسر است؟ چگونه می‌توان مشارکت مردم را در برنامه‌های اصلاحی جلب کرد؟ ... و فهرستی از این پرسش‌ها، همگی دیدگاه‌های سیاسی افراد هستند که از فردی به فرد دیگر، ستادی به کمپین دیگر و حزب و گروهی به احزاب و دسته‌های دیگر ممکن است تفاوت‌های بنیادین داشته باشند.

به عنوان نمونه می‌توان به طرح‌ها و ایده‌هایی اشاره کرد که جناح‌های مختلف سیاسی در ایران راجع به مسائل مربوط به زنان دارند و در برخی موارد این اختلاف دیدگاه‌ها بسیار عمیق است. همچون حضور

زنان در استادیوم‌های ورزشی، کاندیداتوری زنان در انتخابات خبرگان رهبری، دوچرخه‌سواری آنان و مسائل متعدد دیگر.

در همینجا به خاطر داشته باشید صرف داشتن ایده و چشم‌انداز برای اعمال برخی تغییرات و اصلاحات کافی نیست. باید به این ایده‌ها، جان داد. چشم‌اندازهای سیاسی با تبدیل شدن به خطمشی جان می‌یابند. خطمشی‌هایی که بر اساس شواهد موجود تدوین می‌شوند. مثلاً اگر چشم‌انداز سیاسی کاندیدایی بالا بردن سهمیه ورود دختران و زنان به دانشگاه‌های منطقه است، باید برای دستیابی به این هدف، یک سیاست عملی داشته باشد و آنها را با بررسی‌های دقیق و برآوردهای واقعی با رای‌دهندگان در میان بگذارد. مانند ساخت و تکمیل کلاس‌های درس، پیاده‌سازی برنامه‌های تشویقی برای حضور بیشتر بانوان در آزمون‌های ورودی دانشگاه‌ها و امثال این موارد.

«مینا اسکندری»، عضو شورای شهر منطقه «مهاجران» در استان همدان نمونه‌ای از کاندیدایی است که دیدگاه‌هایش را مطابق با «مشکلات» رای‌دهندگان شهر تدوین و راهکارهای عینی ارائه کرد. او درباره ایده‌هایش می‌گوید: «من به واسطه ارتباطات و اطلاعاتی که از شهر دارم، با مشکلات و نیازهای مردم آشنا هستم. مثلاً مهاجران با وجود برخورداری از قهرمان‌های ورزشی در کاراته و کشتی، هیچ ورزشگاه و استادیومی نداشت. کاری که من در زمان انتخابات می‌کردم، یادآوری نیازهای مردم و تشویق آنها به مشارکت در رفع و رجوع معضلات بود. می‌گفتم که من شاید حتی یک رای هم نداشته باشم، ولی با این حال شما مردم باید این واقعیت را بپذیرید که رفع مشکلات شهر با خودتان است. آن زمان جاده استادیوم

مشکل داشت، درمانگاه نداشتیم و مردم خیلی اذیت می‌شدند، ولی خدا رو شکر حالا تلاش‌هایم نتیجه داد الحمدلله.^۱

او با استفاده از این سیاست رای دوم منطقه «مهاجران» را کسب کرد. به طور کلی کاندیداها و گروه‌های سیاسی، در تدوین سیاست‌ها، به دنبال ارائه دیدگاه‌هایشان در حوزه انتخابی خود و برجسته کردن تفاوت‌های برنامه‌ها و طرح‌های خود با رقبای انتخابی هستند.

اما سوال این است چگونه می‌توان سیاست‌هایی کاربردی ترسیم کرد؟ مراحل تدوین این سیاست‌ها هنگام آماده شدن برای انتخابات چیست؟

این مراحل کمابیش به شرح جدول زیر هستند، اما در نظر داشته باشید که ساختار ارائه شده، نسخه همیشگی نیست و ترکیب و تعداد آنها در شرایط مختلف تغییرپذیر هستند.

مراحل تدوین سیاست‌ها:	
۱	شناسایی مسائل
۲	پژوهش یا جمع‌آوری اطلاعات موثق
۳	تدوین گزینه‌های سیاسی

^۱ مصاحبه با یلدا، تابستان ۱۳۹۵

۴	انتخاب سیاست حزبی
۵	طراحی و انتقال پیام
۶	پیاده‌سازی و پیگیری

کاندیداها و ستادهای انتخاباتی آنها، در گام اول نیاز دارند تا مسائل احتمالی که در طول مبارزات با آنها روبرو خواهند شد، شناسایی کنند، هدف از این شناخت، سیاست‌گذاری در حوزه‌هایی است که به رفع معضلات اجتماعی و نیز توجه به مطالبات رای‌دهندگان می‌پردازد.

یکی از رمزهای پیروزی داوطلب انتخابات، داشتن درک واقعی از ابعاد مختلف مسائل اطراف او است. اگر قرار است برنامه انتخاباتی موثری تنظیم شود، باید بر مبنای اطلاعات موثق و پژوهش باشد. این امر نه تنها به تدوین برنامه انتخاباتی قوی‌تر و کامل‌تر می‌انجامد، بلکه باعث می‌شود داوطلب انتخابات و اعضای ستاد او، در بزنگاه‌های سرنوشت‌ساز، واکنش درست و به موقعی داشته باشند. دقت کنید که پژوهش‌ها باید با تاکید بر نتیجه باشد. یعنی به این سوال جواب دهد که چطور می‌توان به هدف دست یافت.

وقتی نامزد انتخابات، به تصویر روشنی از آنچه در اطرافش می‌گذرد، رسید و نیز دیدی واقعی، مبتنی بر آمار، نسبت به مطالبات رای‌دهندگان و فضای سیاسی حوزه رای خود پیدا کرد، زمان تدوین راه حل‌هایی برای رفع مشکلات و پاسخگویی به نیازهای جامعه هدف است. به این کار «تدوین گزینه‌های

سیاسی» گفته می‌شود. معمولاً چاره‌جویی برای مشکلات، بیش از یک راهکار دارد. مثلاً رفع معضل کم‌آبی در منطقه، فقط محدود به آموزش اهالی و اصلاح ساختار مصرف آب نیست، احداث سدهای زیرزمینی، جدا کردن آب شرب از سایر مصارف شهری، استفاده از شبکه‌های مصرف آبیاری یا بهینه کردن روش سنتی آبیاری و بسیاری از موارد دیگر همگی گزینه‌هایی برای رسیدگی به این معضل عمومی هستند. اما طبیعی است که داوطلبان انتخابات منابع، زمان و اختیار استفاده از تمام این راه‌حل‌ها را ندارد. بلکه ناچار باید ارزیابی کنند موثرترین گزینه کدام است و آیا این گزینه، مشکل را مطابق انتظارات جامعه برطرف خواهد کرد؟

به علاوه هر نامزد انتخابات و نیز ستاد انتخاباتی و جریان احتمالی حامی او، باید موضع رسمی خود را بر پایه گزینه‌های موجود و اقدامات در حال اجرا در حال حاضر روشن کند.

در مرحله بعد، ویژگی‌های سیاست ارائه شده از سوی داوطلب انتخابات، دلایل انتخاب چنین سیاست‌هایی، مزایای احتمالی آنها برای رای‌دهندگان، نحوه اجرایی کردن آنها در یک بسته‌بندی طور دقیق، شفاف و کوتاه به جامعه هدف و مردم ارائه شود.

و بالاخره، پیگیری آنچه که به عنوان سیاست‌های انتخاباتی مطرح شده است و ارزیابی بازخوردهای آن، آخرین قدم در امر تدوین سیاست‌ها است. پیاده‌سازی و پیگیری پیام انتخابات، موضوعی است که پس از پیروزی در انتخابات هم باید پیگیری شود. چرا که نه تنها رای‌دهندگان انتظار عمل به وعده‌های مطرح شده را دارند، بلکه چهره‌ها و گروه‌های رقیب نیز به پایش این سیاست‌ها مشغولند.

بخش دوم:

ابزارهای شناسایی مسائل

عموما برداشت‌هایی که از یک مسئله و موضوع می‌شود، بر راحل‌های پیشنهادی تاثیر می‌گذارد. پس ضرورت دارد برداشت‌ها واقعی و درست باشند. این هدف نیاز به تحقیق و بررسی بر مبنای شواهد و آمار دارد. می‌توان برای درک بهتر، موضوعات مختلف را با طرح پرسش‌هایی روشن کرد. مثلا در میان دیده‌ها و شنیده‌های موجود، کدامیک جزو مشکلات و مطالبات رای‌دهندگان است؟ مردم ثبات می‌خواهند یا اصلاحات؟ نوع انتخابات حاضر چیست و چه قواعدی بر آن حاکم است؟ ویژگی‌های ناحیه‌ای که انتخابات در آن برگزار می‌شود، چیست؟ چه عواملی روی انتخابات تاثیر می‌گذارد؟ نتایج و شرایط انتخابات دوره قبل چگونه بوده است؟ از کدام داشته‌ها یا فرصت‌ها به اندازه کافی استفاده نشده است؟ و غیره. می‌توان فهرستی طولانی از این پرسش‌های مبتنی بر مشاهده‌ها و شنیده‌ها تهیه و با پاسخگویی به آنها به درکی واقعی نسبت به مسائل و موقعیت حوزه انتخابیه دست پیدا کرد.

در این میان از یک موضوع نباید غفلت کرد و آن تطبیق دادن واقعیت‌های موجود با ارزش‌ها و ایدئولوژی نامزد و جریان احتمالی حامی اوست. به هر حال ممکن است همه خواسته‌های رای‌دهندگان مدنظر و هدف نامزد انتخابات نباشد. مثلا نامزدی که به دنبال مشارکت بیشتر زنان در جامعه است و آن

را یک ارزش می‌داند، نمی‌تواند با گروهی که نقش زنان را تنها در چارچوب خانه و خانواده تعریف می‌کنند، همراه باشد.

به علاوه، آنچه از سوی کاندیداها مطرح می‌شود، مسئولیت‌آور است و باید یک ارزیابی واقعی از تعهداتی که به عهده او خواهد بود، وجود داشته باشد.

این ارزیابی از نتایج بررسی گزارش‌ها، تحقیقات، نظرات کارشناسان و نظرسنجی‌ها به دست می‌آید. کاری که نه در فرصت محدود فعالیت‌های انتخاباتی، بلکه از ماه‌ها پیش از آن باید آستین‌ها را بالا زد و مشغول گردآوری اطلاعات و آمار برای سنجش صحت نظریه‌ها و دیدگاه‌ها شد.

با این حال به خاطر داشته باشید که در این کار نباید وسواس به خرج داد، بلکه می‌بایست نسبت به پول و زمانی که در اختیار کاندیداهاست، تصمیم‌گیری کرد. گاهی اوقات هزینه یک نظرسنجی محلی برای نامزدهای مستقلی که تازه قدم در سیاست گذاشته‌اند و چندان شناخته‌شده نیستند، می‌تواند به اندازه هزینه کل یک ستاد انتخاباتی تمام شود. بنابراین در اینجا استفاده از این روش برای گردآوری اطلاعات ثمربخش به نظر نمی‌رسد.

با این حال نمی‌توان اهمیت اطلاعات و پژوهش پیش از تدوین سیاست‌ها را نادیده گرفت.

اگر بخواهیم فواید و اهمیت برنامه‌ریزی بر مبنای اطلاعات موثق را خلاصه کنیم، می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- بسیاری از مسائل پیچیده‌تر از آن چیزی هستند که در نگاه اول به نظر می‌رسند. بویژه در کشوری مانند ایران که عرف و سنت و مذهب، نقش پررنگی در مناسبات اجتماعی و نیز اداره کشور

دارند، این موضوع بیشتر به چشم می‌آید. در حوزه‌های انتخابیه‌ای که سنت‌های ایل و قبیله رواج دارند، مسائل باز هم پیچیده‌تر می‌شوند.

- گاهی نظریات مستقل درباره یک مسئله، حاوی دیدگاه‌ها و ایده‌های جدیدی هستند که می‌توانند رای قابل توجهی را به سبد نامزد انتخاباتی بریزد.
- اگر برای تدوین سیاست‌ها، از تجربه‌های دسته اول یا مستقیم استفاده شود، احتمال موفقیت در مرحله پیاده‌سازی این سیاست‌ها، افزایش خواهد یافت.
- مشورت گرفتن و نظرخواهی از حامیان و افرادی که از سیاست‌های تدوینی نفع می‌برند، شانس موفقیت راحل‌های پیشنهادی را بیشتر می‌کند.
- طرح‌هایی که بدون در نظر گرفتن شواهد ارائه می‌شوند، ائتلاف منابع عمومی خواهد بود.
- با استفاده از شواهد، می‌توان بین نشانه‌ها و علل هر مشکل تمایز قائل شد. در تدوین سیاست‌ها باید درک درستی از علل یک معضل وجود داشته باشد و نشانه‌های بروز مشکل را نباید با دلایل ایجادش اشتباه گرفت. بعنوان نمونه افزایش ناامنی اجتماعی، سیر صعودی ابتلا به مواد مخدر، بالا رفتن آمار دختران فراری، همگی «نشانه‌های» وجود یک معضل هستند، و مسائلی همچون خشونت خانگی، رفتارهای تبعیض‌آمیز و فقر، «علل» ایجاد این مشکلات هستند.

نکته

تحلیل جنسیتی:

بسیاری از مسائل مربوط به سیاست عمومی، بر مردان و زنان تاثیرهای متفاوتی می‌گذارند. چون نقش آنان و نیز جایگاهی که قانون و نیز فقه برای زنان و مردان قائل است، متفاوت است. در نتیجه هنگام تدوین برنامه‌های انتخاباتی و سیاست‌گذاری، باید تفاوت‌های جنسیتی را در نظر گرفت. استفاده از این ابزار در شیوه‌های جدید تدوین سیاست بسیار مهم است چرا که در صورت استفاده مناسب از این ابزار، سیاست‌های عمومی اثربخش‌تر خواهند بود و منابع عمومی به شکلی مؤثرتر به کار گرفته خواهند شد.

تحلیل جنسیتی شامل شناسایی موارد زیر می‌شود:

- تفاوت‌های جنسیتی در تقسیم کار (چه کسی مسئول انجام کار است، و این افراد چه نوع کارهایی را انجام می‌دهند) و دسترسی و کنترل منابع
- نیازهای عملی و منافع زنان و مردان
- تفاوت‌های بین زنان و مردان در بحث قدرت
- محدودیت و فرصت‌های اجتماعی، اقتصادی، و سیاسی پیش روی زنان و مردان
- پیامدها و فرصت‌هایی که در طول عمر زنان و مردان در جامعه برای آنها ایجاد می‌شود.

حالا که با اهمیت آمار و شواهد و درک واقعی از فضای سیاسی موجود آشنا شدیم، نوبت آن است که با شیوه‌های جمع‌آوری اطلاعات و گردآوری مجموعه‌ای منسجم از نتایج یافته آشنا شویم. برای این امر، راهکارهای متنوعی وجود دارد و از منطقه‌ای به منطقه دیگر و حتی انتخاباتی نسبت به انتخابات دیگر، ممکن است تفاوت‌هایی وجود داشته باشد. در برخی حوزه‌ها، مردم تحت تاثیر و نفوذ بزرگ خاندان و قبیله، یا یک چهره مذهبی هستند و نظرات این افراد را حتی اگر بر خلاف خواسته‌ها و منافعشان باشد، می‌پذیرند. در این صورت شناسایی این افراد و آشنایی با نظرات آنها نیز در چارچوب جمع‌آوری اطلاعات برای تدوین مطلوب گزینه‌های سیاسی است. انتخاب سازوکار به میزان زمان موجود، اطلاعات مورد نیاز، و میزان پیچیدگی مسئله مورد نظر بستگی دارد. معمولا مسائل پیچیده‌تر به پژوهش و مشاوره بیشتر برای جلب مشارکت گروه‌ها و جوامع محلی متأثر از این مسئله نیاز دارد و بهتر است افرادی که احتمالا از راحل پیشنهادی متأثر می‌شوند نیز در این مراحل حضور داشته باشند.

با این حال، برخی راه‌های استاندارد در این راستا وجود دارد که عموماً مورد استفاده نامزدها قرار می‌گیرند:

۱. پژوهش‌های علمی و دانشگاهی: همه مطالعات و پایان‌نامه‌هایی که در دانشگاه‌های محلی و

اندیشکده‌ها درباره علل، نشانه‌ها و راحل‌های احتمالی برای مشکلات انجام شده است.

۲. بررسی داشته‌ها: بررسی داشته‌ها روشی بسیار مناسب برای شناسایی فرصت‌ها است تا در

سیاست‌ها صرفاً به مشکلات توجه نشود. برای ارزیابی داشته‌ها، به جای شناسایی مشکلات و نقاط ضعف، برعکس، گروه‌هایی کوچک متشکل از پژوهشگران با مشاهده جوامع محلی یا انجام پیمایش نقاط قوت، مهارت‌ها، توانایی‌ها، یا فرصت‌های رشد را شناسایی می‌کنند.

۳. قهوه‌خانه‌ها: منظور محیط‌هایی که در آن گروه‌های کوچک محلی گرد هم می‌آیند و درباره موضوعات مختلف بحث می‌کنند. این مکان‌ها که طیفی از قهوه‌خانه و رستوران و کافه و مسجد را می‌تواند شامل شود، محیطی آرام را برای بررسی مشکلات جوامع محلی ایجاد می‌کند. نکته مهم این است که جلسات مذکور باید به نحوی سازمان‌دهی شوند که همه اعضای جامعه محلی بتوانند در این جلسات شرکت کنند. برای مثال، اگر جوانان یا زنان در این اماکن حضور پیدا نکنند، باید مدل برگزاری جلسات را طوری تغییر داد که حضور این اقشار نیز ممکن شود.

۴. گزارش‌های کمیته‌ها و کمیسیون‌ها: کمیسیون‌ها و کمیته‌های قانون‌گذاری در سطح ملی، منطقه‌ای، یا محلی، در صورت در اختیار داشتن ظرفیت کافی، معمولاً گزارش‌هایی را تنظیم می‌کنند که ضمن بررسی مشکلات و معضلات اجتماعی، پیشنهادهایی را برای رسیدگی به این مشکلات ارائه می‌دهند.

۵. ترسیم نقشه منابع و خدمات محلی: در ترسیم نقشه منابع و خدمات محلی با جمع‌آوری اطلاعات اجتماعی، اقتصادی، و جمعیتی در جوامع محلی، خدمات فعلی و همچنین نحوه استفاده از این خدمات و خدمات‌رسانی به جامعه مورد نظر ارزیابی شده و موارد فقدان خدمات اساسی در این جامعه مشخص می‌شود تا تصویری روشن‌تر از منابع موجود در جامعه محلی به دست آید. در این روش گاه از مطالعات جمعیتی بر روی جامعه مورد نظر، ارزیابی‌های اقتصادی – شامل میزان فقر و بیکاری – و اطلاعات مربوط به سازمان‌های جامعه مدنی و سازمان‌های خدمات‌رسانی محلی استفاده می‌شود. در صورت جلب مشارکت مستقیم و نظرخواهی از جامعه مورد نظر، به جای مشاهده بیرونی صرف، ترسیم نقشه‌های محلی ارزش بیشتری خواهد داشت.

۶. گزارش‌های سازمان‌های بین‌المللی و مردم‌نهاد (غیردولتی): برخی سازمان‌های بزرگ بین‌المللی، مثل

یونیسف، یونسکو، بانک جهانی، برنامه عمرانی سازمان ملل متحد، و

سازمان‌های مشابه، در زمینه رسیدگی به مسائل اجتماعی در سطح جهانی فعالیت دارند، به ویژه مسائلی که به توسعه، افزایش سطح استاندارد زندگی، کاهش فقر، حفظ زیست‌محیط، و پیشبرد اهداف توسعه هزاره مربوط می‌شوند. این سازمان‌ها در مسیر فعالیت‌های مذکور و بر پایه پژوهش‌های گسترده در زمینه مسائل خاص، علل، و سیاست‌های پیشنهادی، گزارش‌هایی را تنظیم می‌کنند. سازمان‌های مردم‌نهاد محلی و سازمان‌های پژوهش سیاسی نیز گاه اطلاعاتی مشابه را در اختیار دارند.

۷. گروه‌های کانونی: گروه‌های کانونی شکلی از جلسات مدیریت‌شده برای بحث و گفتگو هستند که در

آن از گروهی از افراد خواسته می‌شود برداشت‌ها، نظرات، باورها، و نگرش‌های خود را نسبت به مسئله‌ای مشخص بیان کنند. تشکیل این گروه‌ها زمانی مفیدتر خواهد بود که افراد حاضر در گروه دارای پیشینه‌ای مشابه باشند، چرا که در این حالت معمولاً محیط دوستانه‌تری برای تبادل نظر و بیان احساسات شکل می‌گیرد.

۸. تحلیل جنسیتی: بسیاری از مسائل مربوط به سیاست عمومی بر زنان و مردان تأثیراتی متفاوت

دارند، چرا که نقش زنان و مردان در جامعه متفاوت است. در تحلیل جنسیتی، مسائل و مشکلات و تأثیر این مشکلات بر زنان و مردان و دختران و پسران بررسی شده و میزان این تأثیرات و پیامدهای ناشی از آن مشخص می‌شود.

۹. پوشش رسانه‌ای: بررسی پوشش رسانه‌ای مسائل و معضلات، مثل داده‌هایی که به تازگی منتشر

شده‌اند یا نظر کارشناسان، گاه منبع اطلاعاتی مناسبی برای بررسی مشکلات به شمار می‌رود.

۱۰. آمار رسمی: آمار و ارقامی هستند که توسط نهادهای دولتی یا دیگر سازمان‌های عمومی و دولتی

منتشر شده و حاوی اطلاعات کیفی درباره زمینه‌های مهم زندگی شهروندان، همچون اشتغال، آموزش، دسترسی به آب پاک، برق، و امکانات بهداشتی، سن نسبی جوامع، و نسبت زنان و مردان است. سرشماری کشوری، نمونه‌ای از آمار رسمی است.

۱۱. نظرخواهی عمومی: در نظرخواهی‌های عمومی در خصوص سیاست‌ها و مسائل عمومی، بخش

بزرگی از جامعه – گاه کل ناحیه انتخاباتی – در بحث و گفتگو درباره مشکلات شرکت کرده و با همفکری درباره منشأ این مشکلات و چگونگی رسیدگی به آنها در فرایند تدوین راحل، مشارکت می‌کنند. نظرخواهی مناسب، به بهبود کیفیت نتایج سیاست‌ها و مشارکت و سرمایه‌گذاری احزاب ذینفع برای حل مشکلات کمک می‌کند.

۱۲. مصاحبه با حامیان و افراد ذی‌نفع: مصاحبه با این گروه شامل بحث‌ها و گفتگوهای ساختاریافته یا

پیمایش‌هایی است که در میان گروه‌ها و افراد متأثر از مشکلات، مسائل، و راحل‌های پیشنهادی انجام می‌شوند.

۱۳. پیمایش: یکی از روش‌های شناخته‌شده و رایج برای شناسایی مشکلات و ارزیابی دیدگاه‌های

عمومی درباره نشانه‌ها و راحل‌ها است. پیمایش‌ها گاه بسیار ساده و شامل جامعه هدف کوچک و گاه پیچیده و شامل بخش بزرگی از جامعه هستند. در صورت نبود منابع و زمان کافی برای انجام پیمایش

مستقل درباره موضوعی مشخص، می‌توان پرسش‌هایی را به پیمایش‌های بزرگ‌تر که توسط نهادهای دولتی یا بخش خصوصی یا شرکت‌های بازاریابی در بازه‌های زمانی منظم انجام می‌شوند (و اصطلاحاً پیمایش جامع نامیده می‌شوند) اضافه کرد.

• تحلیل درختی مسئله

یکی دیگر از ابزارهای شناسایی و درک مسائل روش تحلیل درختی مسئله است. در این ساختار، علل و آثار (معلول‌ها) مربوط به مسئله یا معضلی خاص ترسیم می‌شود. با استفاده از این ابزار می‌توان مسائل بزرگ‌تر را به بخش‌های کوچک‌تر با قابلیت مدیریت و تعریف دقیق‌تر تقسیم کرد.

تفکیک مسئله با استفاده از این نوع تحلیل به ویژه از این نظر مفید است که بسیاری از مشکلات اجتماعی بیش از یک علت دارند. گاه بین این عوامل ارتباط و گاه تناقض وجود دارد. به علاوه، در بسیاری موارد جوامع مختلف برداشت‌های متفاوتی از یک مسئله واحد دارند. و همان گونه که پیش‌تر گفته شد، نشانه‌ها یا آثار یک مسئله گاه با علل آن مسئله اشتباه گرفته می‌شوند.

تحلیل درختی مسئله به تشریح دیدگاه‌های مختلف و تفکیک علل ریشه‌ای کمک می‌کند. این روش، ابزاری ساده است که همه احزاب می‌توانند به راحتی به آن دسترسی داشته باشند. سادگی این روش باعث افزایش اثربخشی آن می‌شود.

در تحلیل درختی مسئله، با شروع از تنه درخت و حرکت به سمت پایین و سپس بالا، کارهای زیر را انجام دهید:

۱. نوشتن مسئله یا معضل مورد تحلیل، بر اساس درک فعلی در تنه درخت
۲. نوشتن علل یا منشأهای مسئله اصلی از دیدگاه خود، ریشه‌های درخت را نشان می‌دهد که عمیق‌ترند.
۳. نوشتن پیامدها، معلول‌ها، یا آثار که مشهودترند، برگ‌های درختند.

تمرین:

با در نظر گرفتن وضعیت منطقه محل زندگی خود، یکی از مشکلات تأثیرگذار بر مردم را مشخص کنید. نمودار مربوط به تحلیل درختی مسئله را رسم کنید و ضمن یادداشت کردن برداشت‌های خود تا جایی که می‌توانید از شواهد موجود و نتایج پژوهش‌ها استفاده کنید.

بخش سوم:

روش‌های تدوین گزینه‌های سیاسی

در سیاست هم مانند زندگی، شناسایی مشکلات، ساده‌تر از پیدا کردن راهکار برای رفع آنها است. احتمالاً کاندیداها و ستادهای انتخاباتی در نشست و برخاست و دیدارهای مردمی از نوع مطالبات و انتظارات آنان مطلع هستند، مثلاً ناکافی بودن تعداد مدارس در منطقه ممکن است به عنوان یک خواست عمومی مطرح باشد، اما چگونگی ورود نامزدها به این موضوع و ابتکارات و راهکارهای آنان برای پاسخگویی به خواسته مردم، تفاوت رقبای انتخاباتی با یکدیگر و قدرت رهبری آنان را نشان می‌دهد.

تدوین راحل‌های موثر، نیاز به خلاقیت، شواهد، اطلاعات و آمار و نیز پژوهش‌های مفصل دارد.

به طور کلی طراحی گزینه‌های موفق سیاسی به سه مولفه بستگی دارد:

- جمع‌آوری و استفاده از مجموعه شواهدی که مبتنی بر پژوهش و تحقیق است.
- درک و مدیریت بستر سیاسی از جمله افکار عمومی، جریان‌های سیاسی و رقبا
- نظارت بر واقعی و اجرایی بودن سیاست‌ها و برنامه‌های تدوینی با توجه به امکانات مالی و

زمانی

نامزدهای انتخابات باید بتوانند برای جلب نظر رای‌دهندگان یک برنامه واضح و واقعی ارائه دهند و همزمان این موضوع را هم در نظر داشته باشند که رقبای آنان به دنبال پیدا کردن نقاط ضعف در خطمشی ارائه شده و غیراجرایی جلوه دادن آن هستند. بنابراین ضروری است تمام عواملی که روی انتخابات تاثیر می‌گذارد، شناسایی شود؛ به ویژه عوامل متعددی که رای‌دهندگان و ستادهای دیگر، تحت تاثیر آنها هستند.

برای تدوین گزینه‌های سیاسی مطلوب، می‌توان چهار مرحله را گام به گام پیاده کرد:

- تعریف دقیق و روشن پیامدهای طرح‌های انتخاباتی
- شناسایی راه‌های دستیابی به نتایج حاصل از سیاست‌های انتخاباتی
- سنجش عملی بودن گزینه‌ها
- بررسی شفافیت گزینه‌ها

اجازه دهید این چهار محور را کمی بیشتر توضیح دهیم:

● تعریف دقیق و روشن پیامدهای طرح‌های انتخاباتی

به بیانی ساده وقتی از پیامدهای طرح‌ها و گزینه‌ها صحبت می‌کنیم، منظور این است که بررسی کنیم از سیاست‌گذاری‌های ارائه شده انتظار چه نتایج داریم؟

به عنوان نمونه می‌خواهیم شرایط افزایش سطح سواد را فراهم کنیم؟ به دنبال حل مشکل بیمه زنان سرپرست خانوار هستیم؟ قرار است از کسب و کارهای محلی و منطقه ای حمایت شود؟ و یا هدف تغییر سطح نرخ اشتغال در حوزه انتخابیه است؟ نامزدها باید به وضوح بدانند به دنبال چه چیزی هستند و طرح‌های آنان چه پیامدهایی خواهد داشت؟ یعنی در صورت پیاده کردن آنها وضعیت به چه شکلی خواهد بود؟

● شناسایی راه‌های دستیابی به نتایج حاصل از سیاست‌های انتخاباتی

همانطور که در مراحل قبلی تاکید شد، نامزدها پس از بررسی قواعد حاکم بر انتخابات، باید تا حد امکان درباره همه آنچه که مربوط به حوزه انتخابیه آنهاست اطلاعات جمع‌آوری کنند. محل استفاده چنین پژوهش‌ها و دانسته‌هایی در این مرحله است. در واقع نشان می‌دهند مؤثرترین و کارآمدترین مسیرها برای رسیدن به نتایج مطلوب در مرحله قبل کدامند؟

با استفاده از مشاهداتی که در دست دارید، می‌توان فهرستی از پرسش‌های احتمالی تهیه کرد و از طریق آنها گزینه‌های سیاسی برای رسیدگی به یک مشکل یا مسئله را روشن‌تر کرد:

● اگر کاری برای رفع این معضل انجام نشود، چه اتفاقی خواهد افتاد؟ آیا وضعیت از لحاظ هزینه‌های مالی و انسانی وخیم‌تر خواهد شد؟ آیا اتفاقی نخواهد افتاد؟ آیا پاسخ دادن به این پرسش دشوار است؟

- آیا سیاست‌های فعلی در رفع این مسئله مؤثرند؟ آیا ایجاد تغییرات، لازم است؟
 - تغییرات در کدام زمینه‌ها مطلوب‌تر هستند؟
 - در کدامیک از زمینه‌های دیگر، مشکلاتی مشابه مشاهده می‌شوند؟ آیا به این مشکلات رسیدگی شده است؟ آیا راه‌حل‌ها موفق بوده‌اند یا خیر؟
 - کدام یک از استان‌های دیگر با مشکلاتی مشابه روبرو هستند؟ آنها برای مقابله با مشکلات مذکور چه کرده‌اند؟ آیا راه‌حل‌ها موفق بوده‌اند یا خیر؟
 - اگر بخواهید در حل این معضل، نوآوری و خلاقیت به خرج دهید، چه راه‌حلی را پیشنهاد می‌دهید؟
 - کدام گروه‌ها بیش از سایرین از مشکل مورد نظر متأثر می‌شوند؟
 - برای رفع یا کاهش علل این مشکل چه اقداماتی را می‌توان اتخاذ کرد؟
 - برای کاهش برخی نشانه‌ها یا آثار این مشکل چه اقداماتی را می‌توان اتخاذ کرد؟
 - بهترین رویکرد (یا رویکردها) برای رسیدگی به نیازهای زنان، مردان، دختران، پسران، و گروه‌های مختلف اقلیت کدامند؟
- پاسخ به سوال‌هایی از این دست آنچه را که پیش روی داوطلبان و ستادهای انتخاباتی آنهاست مشخص‌تر می‌کند و تصویر واضحی از فعالیت‌های پیش‌رو مقابل آنها قرار می‌دهد.

● سنجش عملی بودن گزینه‌ها

سیاست‌های موفق، سیاست‌هایی هستند که از نظر میزان ریسک‌پذیری، هزینه‌های مادی و تاثیراتی که بر گروه‌های مختلف رای‌دهندگان می‌گذارند، ارزیابی شوند. به چنین اقدامی «حکومت‌داری مطلوب» می‌گویند.

وقتی نیروهای جدید با برنامه تغییر و یا اصلاح قدم به میدان رقابت می‌گذارند، ناگزیرند طرح‌های خود را بر مبنای واقعیت‌های موجود ارزشیابی کنند. آنها باید بررسی کنند که گزینه‌های سیاسی مدنظر آنها، چقدر ریسک مالی، معنوی، اجتماعی و سیاسی دارد؟ آیا این میزان ریسک قابل کنترل و مدیریت است؟ منابع مالی مورد نیاز برای ارائه طرح‌ها چقدر است؟ آیا منافع حاصل، هزینه‌های صرف شده را توجیه می‌کند؟ این استراتژی‌ها چقدر بازتاب دهنده ارزش‌های جامعه و نیز کاندیدای انتخابات است؟

کار مهم دیگری که کاندیداها باید انجام دهند، تطبیق سیاست‌ها با گروه‌های مختلف مردم است. کدام گروه‌ها بیشتر تحت تاثیر سیاست پیشنهادی آنها قرار می‌گیرند؟ چقدر می‌توان مشارکت رای‌دهندگان را جلب کرد؟ آیا دسترسی زنان و مردان به رخدادهای، مزایا، یا خدمات مرتبط با برنامه‌های مورد نظر یکسان خواهد بود؟ چه کسانی بیشترین نفع را می‌برند؟

همچنین نکته سومی که باید مورد توجه قرار گیرد، توجه به واقعیت‌های موجود در «فضای سیاسی» است. زمانی که سیاست‌های پیشنهادی از مرحله تدوین عبور کرده و به دنیای واقعیت‌ها وارد می‌شوند، دیگران به سرعت به این سیاست‌ها واکنش نشان داده و ابراز نظر می‌کنند. پیش‌بینی، درک، و

برنامه‌ریزی برای انواع واکنش‌های احتمالی در برابر سیاست‌های پیشنهادی اهمیت زیادی دارد چرا که موارد یاد شده بر عملی شدن سیاست‌ها تأثیری معنادار دارند.

روبرو شدن با واکنش‌های مختلف به آمادگی از قبل احتیاج دارد. جدول زیر راهنمایی برای این آماده‌سازی است:

● در حال حاضر، افکار عمومی نسبت به این مسئله چه نظری دارند؟ ● دیدگاه افکار عمومی نسبت به جهره های مطرح سیاسی در این مسئله چگونه است؟	محیط
● حامیان احتمالی این سیاست چه کسانی هستند؟ چرا؟ ● آیا میزان این حمایت پررنگ خواهد بود یا ضعیف؟ ● چطور می‌توان به حمایت حداکثری دست یافت؟	حامیان
● مخالفان احتمالی این سیاست چه کسانی خواهند بود؟ ● آیا این مخالفت پررنگ خواهد بود یا ضعیف؟ ● مخالفان چه استدلالی برای مخالفت خود خواهند داشت؟	مخالفان
● چه کسانی بیش از دیگران از این سیاست متأثر خواهند شد؟ ● این افراد باید خود را برای چه میزان از تغییر آماده کنند؟ ● واکنش اولیه احتمالی این افراد چه خواهد بود؟ ● این افراد برای حمایت از سیاست مورد نظر به چه اطلاعات یا تعاملاتی نیاز دارند؟	افراد ذی‌نفع

به یاد داشته باشید که وقتی موضوع برخی تغییرات به میان می‌آید، حتی اگر بر مبنای واقعیت‌های سیاسی باشد، اما باز هم اختلاف‌نظرهای قابل توجهی وجود خواهد داشت و گروهی مقاومت می‌کنند. بویژه در بسیاری از حوزه‌های رای‌گیری در ایران، رای و نظر بزرگان ایل و قبیله، کدخداها و برخی چهره‌های مرجع و حتی برخی نهادهای صاحب پول و قدرت، بر جریان انتخابات تاثیر می‌گذارند. در چنین شرایطی پیش بردن ایده‌هایی که با منافع و ایدئولوژی‌های این گروه‌ها و اشخاص در تضاد باشد، کار سخت‌تری است.

در دنیای سیاست گاهی اوقات کاندیداها ناگزیر از پذیرش نوعی مصالحه در برخی سیاست‌هایشان برای پیش بردن طرح‌های کلیدی‌تر خود هستند.

در بیشتر موارد، پذیرش این نوع مصالحه، و زمان و میزان عقب‌نشینی به عوامل گوناگونی همچون روابط قدرت، وضعیت مالی یا اقتصادی، یا وجود یا نبود بحران در زمینه مورد نظر بستگی دارد. در هر حال، ورود به دنیای رقابت‌های انتخاباتی، راه رفتن بر لبه یک بند است و قبل از ارائه هر گونه گزینه سیاسی، باید فضای سیاسی بررسی شود تا از عملی بودن این گزینه‌ها اطمینان حاصل شود.

● بررسی شفافیت گزینه‌ها

یکی از کلیدهای جذب آرای مردم، شفافیت و صداقت در تمام مراحل رقابت‌های انتخاباتی است. رای‌دهندگان تنها در صورتی به سمت برنامه‌های یک نامزد جذب می‌شوند که اعتمادشان جلب شود. در نتیجه در تدوین و تنظیم سیاست‌ها، شفافیت اهداف و قانع‌کننده بودن آنها باید مورد توجه قرار گیرد.

وقتی پیام انتخاباتی که برآیند سیاست‌های ترسیم شده یک ستاد انتخابات است، به صورت کوتاه، ساده و واضح بیان شود، انتقال و تاثیرگذاری آن بیشتر خواهد بود.

یکی از فنون سنجش شفافیت گزینه‌ها و میزان اثربخشی آنها استفاده از معیار معروف به «SMART» به معنای «زیرک و باهوش» است.

با این شیوه می‌توان مطابقت سیاست‌های تدوین شده را با این معیار بررسی کرد:

تعریف دقیق و جزئیات کامل	مشخص بودن (S)	Specific
امکان ارزیابی و کمی‌سازی میزان پیشرفت و دستاوردها	سنجش‌پذیری (M)	Measureable
امکان دستیابی به اهداف با توجه به زمان و منابع موجود	تحقق‌پذیری (A)	Achievable
گزینش اهداف عملی و معقول	واقع‌بینی (R)	Realistic
انتخاب زمان مشخص برای دستیابی به اهداف	زمان‌مندی (T)	Time-bound

تمرین:

در بخش زیر اطلاعات مختصری درباره یکی از مسائل مهم در استانی فرضی درامورا ارائه شده است. با توجه به این اطلاعات و شواهد موجود، تا جایی که می‌توانید گزینه‌های متعدد سیاسی را برای رفع این مشکل ارائه دهید:

«درامورا» استانی با وسعت متوسط در خاورمیانه است. درامورا یکی از فقیرترین استان‌های کشور با جمعیتی در حدود ۷ میلیون نفر و رشد بسیار سریع جمعیتی است. این استان با مشکل کمبود آب مواجه است. پیش‌بینی‌ها نشان می‌دهد سفره‌های آب زیرزمینی در بیشتر نقاط آن در ۱۵ تا ۳۰ سال آینده خشک خواهند شد. در حال حاضر، ۶۸ درصد جمعیت شهری به آب سالم دسترسی دارند. در مناطق روستایی، تنها ۳۰ درصد به بهداشت مناسب دسترسی دارند. در بسیاری از نواحی کوهستانی، آب آشامیدنی بیشتر از چشمه‌ها یا مخازن آب زیرزمینی تأمین می‌شود که مقدار آن در حدود یک چهارم گالن به ازای هر نفر در روز است. میزان برداشت از سفره‌های آب زیرزمینی به حدی است که سطح آب زیرزمینی در هر سال ۲ تا ۳ متر پایین‌تر می‌رود.

سه چهارم جمعیت استان ساکن نواحی روستایی هستند، و در خانه‌هایی کوچک زندگی می‌کنند که در این نواحی به شکل پراکنده بنا شده‌اند. علاوه بر کمبود منابع، پراکندگی خانه‌ها و روستاها در مناطق دارای زمین ناهموار و محدودیت زیرساخت‌ها باعث دشواری بیشتر در دسترسی به آب شده است.

بیشترین مصرف منابع آب در بخش کشاورزی است که ۹۰ درصد مصرف را به خود اختصاص داده است. تا اوایل دهه ۶۰، شیوه‌های آبیاری سنتی تعادل بین عرضه و تقاضا را برقرار می‌کرد. پس از آن، احداث چاه‌های عمیق به افزایش چشمگیر مساحت زمین‌های تحت کشت منجر شد. تا سال ۸۲، ۴۰ درصد زمین‌های تحت آبیاری به سفره‌های عمیق زیرزمینی دسترسی پیدا کردند. کشاورزان رفته رفته کشت دیم گندم مقاوم به خشک‌سالی را کنار گذاشته و به کشت مرکبات و موز روی آوردند که آب زیادی مصرف می‌کرد. همچنین، افزایش نقدینگی در اقتصاد به افزایش چشمگیر کشت گیاهی دارویی منجر شد برآوردها نشان می‌دهد تولید این گیاه در حال حاضر ۳۷ درصد مصرف آب را در آبیاری به خود اختصاص داده است. سطح آب‌های زیرزمینی در برخی نواحی به حدی کاهش یافته که هزینه حفر و نگهداری چاه صرفاً با درآمد هنگفت حاصل از کشت گیاه مزبور توجیه‌پذیر است.

این گیاه دارویی یکی از عوامل مهم در اقتصاد ملی است و حدود ۱۵ درصد جمعیت استان به شکل مستقیم یا غیر مستقیم از تولید، حمل، و مبادله این ماده نفع می‌برند. یک سوم تولید ناخالص کشاورزی و ۶ درصد تولید ناخالص داخلی حاصل تولید این گیاه است که همچنین ۱۰ درصد مخارج خانواده را به خود اختصاص داده است. به همین دلیل، موضوع کشت این گیاه دارویی از موضوعات بسیار حساس سیاسی است.

مسئله بحث‌برانگیز دیگر حق مالکیت آب است. اگر چه در آموزه‌های اسلام آب از موهبت‌های الهی است و تحت مالکیت کسی نیست، اما مالکیت بر زمین وجود دارد. تحت قوانین فعلی، اگر فردی چاهی

را در زمین خود حفر کند، از حق نامحدود استخراج آب برخوردار خواهد شد. مالکان چاه‌ها سعی می‌کنند زودتر از همسایه‌های خود بقایای این منبع باارزش را استخراج کنند.

حالا فرض کنید مشاور سیاسی یکی از نامزدهای انتخاباتی در درومورا هستید. برای رفع مشکلات مذکور در این مطالعه موردی، چه گزینه‌های سیاسی را پیشنهاد می‌دهید؟ برای تدوین سیاست‌ها از گام‌های چهارگانه این بخش و معیارهای smart استفاده کنید. باید فرضیاتی را درباره فضای سیاسی در نظر بگیرید، اما سعی کنید در استفاده از این اطلاعات با حداکثر خلاقیت عمل کنید.

بخش چهارم:

اطلاع‌رسانی درباره سیاست‌ها

حتی اگر بهترین سیاست و پیام انتخاباتی را داشته باشید، در صورتی که نتوانید آن را به درستی، شفاف و واضح به رای‌دهندگان و جامعه هدف منتقل کنید، مطمئن باشید که پیروز رقابت‌های انتخابات نخواهید بود.

تصور کنید یکی از برنامه‌های شما واکسیناسیون رایگان و عمومی هپاتیت است، اگر نتوانید این طرح را به درستی به مردم و نیز مسئولان بهداشت و درمان منطقه منتقل کنید، ممکن است نه تنها به هدف خود نرسید، بلکه سوءتفاهم‌هایی مثل اجباری بودن تزریق واکسن هپاتیت یا پرداخت هزینه دریافت این واکسن‌های خارجی ایجاد شود. نتیجه این نارسایی در اطلاع‌رسانی، رویگردانی رای‌دهندگان از شما خواهد بود.

اطلاع‌رسانی درباره سیاست‌ها در هنگام فعالیت ستادهای انتخاباتی، شکلی متفاوت پیدا می‌کند. گروه‌ها و نامزدهایی که بتوانند دیدگاه‌های شفاف، طرح‌های مشخص، و پیامدهای واقع‌بینانه سیاست‌های پیشنهادی خود را به شکل مناسب تشریح کنند نسبت به احزاب و نامزدهایی که وعده‌های غیرواقع‌بینانه می‌دهند، و طرحی برای پیاده‌سازی این وعده‌ها ندارند، از مزیت بیشتری برخوردارند. به علاوه، وجود برنامه

سیاسی مبتنی بر پژوهش‌های مناسب، پیام کلی حزب یا نامزد را تأیید و تقویت می‌کند، به این پیام اعتبار می‌بخشد، و گروه‌های خاص رأی‌دهندگان را جذب می‌کند.

اما خارج از فضای ستادها و دوره رقابت‌های انتخاباتی، اطلاع‌رسانی مؤثر درباره سیاست‌ها چند هدف را دنبال می‌کند:

- اطلاع‌رسانی به عموم مردم و به ویژه افراد متأثر از سیاست‌ها، درباره سیاست مورد نظر
- بسیج افراد ذی‌نفع و حامیان که در پیاده‌سازی سیاست مورد نظر مشارکت خواهند داشت
- کمک به تغییر نگرش‌ها یا رفتار جامعه هدف در سیاست مورد نظر
- ساده‌سازی مسائل پیچیده برای درک بهتر آنها
- آماده‌سازی وزارت‌خانه‌ها، اداره‌ها و بخش‌های استانی و نهادهای دولتی مرتبط با سیاست مورد نظر برای واکنش و پاسخ‌دهی مناسب

برای تشریح هر یک از ابعاد سیاست پیشنهادی خود، می‌توانید از چارچوب زیر استفاده کنید.

● چارچوب اطلاع‌رسانی درباره سیاست‌ها

مسئله	یک یا دو جمله برای تعریف یا تشریح مسئله مورد نظر
دلایل طرح مسئله	تشریح چرایی مطرح کردن مسئله مورد نظر
نشانه‌ها	اشاره به نشانه‌هایی که وجود این مشکل را نشان می‌دهند
تشریح نشانه‌ها	تشریح وضعیت موجود و اثرات هر یک از این نشانه‌ها
پیشینه	تشریح پیشینه مسئله مورد نظر: ● چه روندهایی در شکل‌گیری این مسئله نقش داشته‌اند؟ ● آیا نقاط جغرافیایی دیگری نیز وجود دارند که با همین مسئله مواجه باشند؟
تغییرات مطلوب	تشریح تغییرات مورد انتظار در نتیجه اجرای سیاست مورد نظر (نتایج یا پیامدها)
سیاست پیشنهادی	تشریح مزایای حاصل از پیاده‌سازی این سیاست

اما اطلاع‌رسانی درباره سیاست‌ها و خطمشی‌ها، فقط محدود به چارچوب‌ها و اصول انتقال پیام نیست، بلکه زبان و نحوه ارتباط با مخاطبان نیز از اهمیت بسیاری برخوردار است. رای‌دهندگان باید بتوانند سیاست‌های نامزدهای انتخاباتی را درک و با آنها رابطه برقرار کنند. اگر آنان به آنچه که از سوی ستادهای انتخاباتی مطرح می‌شود، اعتماد نکنند، آن سیاست‌ها را در یاد نخواهند داشت. اما اگر احساس کنند آنچه که مطرح شده است، دردی مشترک یا مطالبه آنهاست، در روز انتخابات نام همان کاندیدا را در ذهن خواهند داشت. برای برقراری رابطه با رای‌دهندگان، از راه‌های مختلفی می‌توان استفاده کرد. اما دو ابزار موثر، «ایجاد تمایز بین مزایا و ویژگی‌ها» و «داستان‌سرایی» است.

• ایجاد تمایز بین ویژگی‌ها و مزایا

ایجاد تمایز بین ویژگی‌ها و مزایا، ابزاری است که به سیاست‌گذاران کمک می‌کند فعالیت‌های ارتباطی خود را بر مزایای حاصل از سیاست تدوین شده برای مخاطبان جامعه هدف متمرکز کنند. گاهی سیاست‌گذاران به جای تأکید بر نتایج حاصل از برنامه (مزایا) بر موارد مندرج در برنامه (ویژگی‌ها) تأکید می‌کنند. یکی از دلایل این امر آن است که کار بر روی ویژگی‌های سیاست‌های مناسب، چنان زمان‌بر و نیازمند تلاش و فعالیت است که بسیاری مشتاقند درباره ویژگی‌ها صحبت کنند.

اما آن چه رای‌دهندگان می‌خواهند بدانند، نتایج حاصل از سیاست یا برنامه مورد نظر است.

اجازه دهید با مثالی کمی این موضوع را بشکافیم. تصور کنید یکی از برنامه‌ها و سیاست‌های کاندیدایی، حمایت از اقتصاد خرد و محلی است. در این صورت یکی از «ویژگی‌های» این خطمشی، سرمایه

گذاری‌های هدفمند برای افزایش رشد اقتصادی است. اما ایجاد اشتغال و آینده بهتر برای جوانان، جزو «مزایای» طرح خواهد بود.

درست مثل اینکه بگوییم ویژگی استفاده از چای کیسه‌ای یک برند خاص، پوشش چندلایه با منذهای بیشتر است، اما «مزیت» آن طعم خوب و تازه بودن چای خواهد بود.

به همین شکل، داوطلبان انتخابات و مشاوران و ستادهای آنان، باید مزیت و ویژگی سیاست‌های تدوین شده را جدا کنند و بیشتر با مخاطبانشان از مزایا سخن بگویند.

● داستان‌سرایی

همانطور که در بخش‌های بالاتر گفته شد، مخاطبان باید با سیاست‌هایی که از جانب داوطلبان انتخابات مطرح می‌شود، رابطه برقرار کنند و احساس کنند آنچه مطرح شده است، حرف دل و خواسته آنهاست. رسیدن به این هدف، هنر کاندیداهاست تا بتوانند با رای‌دهندگان پل ارتباطی برقرار کنند. این هنر بویژه درباره مسائل فنی و تخصصی و پیچیده، بیشتر به چشم می‌آید.

در این شرایط کاندیداها می‌توانند از یک داستان مشترک، تجربه شخصی و کلماتی ساده و کوتاه، برای انتقال سیاست‌های خود استفاده کنند.

همینطور، استفاده از آمار هم در درک بهتر موضوعات و مستند و واقعی‌تر کردن آنها، تاثیر زیادی دارد. اما نحوه عنوان کردن آمار نیز در عرضه سیاست‌های مهم است.

برای مثال، کاندیدایی را در نظر بگیرید که طرفدار سرمایه‌گذاری بیشتر بر روی زیرساخت‌ها است. او این پیام را مطرح می‌کند: «سرمایه‌گذاری بر روی زیرساخت‌ها، به ویژه جاده‌ها و پل‌ها، در این استان کافی نیست. بیست و پنج درصد پل‌ها از سازه‌های مناسب برخوردار نیستند.»

حالا به تفاوت حاصل از داستان‌سرایی بر پایه همین اطلاعات و به شکل بیان داستان یا وضعیتی شخصی توجه کنید: «سرمایه‌گذاری بر روی زیرساخت‌ها، به ویژه جاده‌ها و پل‌ها، در این استان کافی نیست. از هر چهار پل که با خودروی خود و به همراه فرزندان‌تان از روی آنها عبور می‌کنید، یک پل فاقد سازه‌های مناسب است.»

مشخص است که با بیان وضعیت یا داستان به شکل موضع‌گیری دوم، مخاطبان هدف و رأی‌دهندگان، خود را در این شرایط حس کرده و تأثیر آن را بهتر درک می‌کنند.

تمرین

۱. گزینه‌های سیاسی خود در تمرین قبلی را مرور کنید و سعی کنید با استفاده از خلاصه اطلاعات و سیاست‌های پیشنهادی خود، مراحل مندرج در چارچوب اطلاع‌رسانی را انجام دهید.
۲. داستانی بنویسید که پیشینه سیاست‌های شما را نشان دهد و مزایای احتمالی حاصل از سیاست‌های مدنظران را برای مخاطبان هدف تشریح کند.

بخش پنجم: ظرفیت‌سازی درونی

ایجاد ظرفیت‌های درونی برای تدوین گزینه‌های سیاسی عملی، عموماً در کشورهایی که از احزاب قدرتمند و نظام حزبی برخوردارند، میسر است. در ایران نسبت به فعالیت احزاب مستقل مقاومت زیادی از سوی حکومت و نهادهای موازی قدرت وجود دارد و این احزاب در عمل توان ابراز وجود ندارند. به عنوان نمونه در جریان حوادث پس از انتخابات ریاست جمهوری سال ۸۸، از فعالیت دو حزب مشارکت ایران اسلامی و سازمان مجاهدین انقلاب اسلامی، به حکم قضایی جلوگیری و دفاتر آنان پلمپ شد. از آن سو احزاب اصولگرایان همانند حزب مؤتلفه، یا جامعه اسلامی مهندسين نیز از چنان قدرت و اختیاری برخوردار نیستند که بتوانند بر نتایج انتخابات تأثیر معنادار و سرنوشت‌سازی بگذارند.

مضاف بر همه اینها، فرهنگ فعالیت حزبی در استان‌های مختلف ایران، هنوز چندان جایگاهی ندارد و احزاب نیز ظرفیت‌چندانی برای جذب نیرو و تبدیل شدن به سازمان‌هایی سالم و رقابتی ندارند. مولفه‌هایی که نشانه‌های وجود نظام‌های دموکراتیک است.

با این همه، دو جریان عمده سیاسی اصلاح‌طلبان و اصولگرایان، کماکان در نبود احزاب، به ایفای نقش مشغولند و در موسم انتخابات، فعالان هر دو جریان در تمام حوزه‌های رای‌گیری دست به کار حضور در عرصه قدرت می‌شوند.

در چند سال اخیر، کنار این جریان‌ها، کاندیداهای مستقل به خصوص در حوزه‌های کوچک قدم به عرصه رقابت‌های انتخاباتی گذاشته‌اند و توانسته‌اند پیروزی‌های چشمگیری کسب کنند. شاهد آن حضور پرتعداد نامزدهای مستقل در مجلس دهم شورای اسلامی بود.

با همه این کاستی‌ها و تفاوت‌های ساختاری در ایران نسبت به استانداردهای بین‌المللی نظام‌های دموکراتیک، ظرفیت‌سازی برای تدوین سیاست‌ها گزینه‌ای قابل چشم‌پوشی نیست. چرا که در هنگام انتخابات، به سرعت انتظاراتی شکل می‌گیرد که سازماندهی آنها مهارت‌های سیاسی می‌طلبد.

بسیاری از کاندیداهای، جریان‌ها و احزاب سیاسی، برای گسترش ظرفیت‌های تدوین سیاست‌ها، از مشورت سه گروه پژوهشگران و متخصصان سیاستگذاری حامی کاندیدا، کارشناسان خارج از دایره مشاوران و ستاد انتخاباتی مانند دانشگاهیان، روزنامه‌نگاران و متخصصان و نیز از اعضای ستاد انتخاباتی و همراهان استفاده می‌کنند.

کاندیداهای، ستادهای انتخاباتی، جریان‌های سیاسی و احزاب، بسته به نوع مسئله مورد نظر و زمان موجود برای واکنش به این مسئله، از هر یک از این گروه‌ها به شکلی متفاوت بهره می‌گیرند. با این حال، نیاز به واکنش سریع و مناسب به مسائل در سال‌های اخیر به حدی رسیده است که برخی افراد و احزاب برای همراهی با این روند به تلاش بسیار زیادی نیاز دارند. به علاوه، برخی مسائل بسیار فنی و تخصصی شده و از سطح ظرفیت درونی بسیاری از ستادهای انتخاباتی، اتاق فکرها و احزاب فراتر رفته‌اند. بسیاری از احزاب سیاسی برای مقابله با این مشکلات، سیستمی دوسطحی را برای تدوین سیاست‌ها ایجاد کرده‌اند. در این سیستم، گروهی با عنوان گروه واکنش سریع برای مقابله با مسائل فوری و پیش‌بینی‌نشده تشکیل می‌شود.

در عین حال، سازوکاری دائمی برای بررسی و بازبینی سیاست‌های بلندمدت شکل می‌گیرد. در هر حزب و ستاد انتخابات و اتاق فکری، مسائلی همیشگی و دائمی وجود دارند، که در این میان می‌توان به ایدئولوژی و ارزش‌های اساسی آنها اشاره کرد. از آنجا که این فرایند سرعت کمتری دارد و امکان تأمل بیشتر را فراهم می‌کند، حزب یا افراد می‌تواند در این زمینه با استفاده از همایش‌ها، دفاتر ستاد انتخاباتی، یا ساختار کمیته‌ها، از دیدگاه‌های اعضا نیز بهره بگیرد. برخی احزاب و گروه‌ها و اشخاص، برای تدوین بیانیه انتخاباتی خود از همین روش استفاده می‌کنند و از اعضای خود می‌خواهند در تدوین سیاست‌ها و پیشنهادهای انتخاباتی حزب در ناحیه انتخاباتی مشارکت کنند.

نکته

تدوین سیاست از طریق مشورت و نظرخواهی:

احزاب سیاسی در نقاط مختلف جهان در حال حرکت به سمت الگوهای مشارکتی برای تدوین سیاست‌های خود هستند. الگوهای مشارکتی در تدوین سیاست، مدل‌هایی هستند که در آن افراد زیادی همچون مقامات حزب، اعضا، حامیان، و حتی گروه‌های بیرون از حزب درباره سیاست‌های پیشنهادی یا سیاست‌های مورد تأیید حزب نظر می‌دهند. این مسائل گاه موضوعات گوناگونی را از بودجه ملی و توسعه اقتصادی گرفته تا آموزش و بهداشت و درمان، زیرساخت‌ها و ترابری، مراقبت از کودکان و

مرخصی والدین، توسعه بخش خصوصی و برنامه‌های کارآفرینی، و حتی ارزش‌ها و باورهای اساسی حزب، در بر می‌گیرند.

در برخی نظام‌ها، علت حرکت به سمت الگوی مشارکتی یا مشورتی در سیاست‌گذاری تلاش رهبران حزب برای جلب مشارکت هر چه بیشتر اعضا در تدوین و تشریح گزینه‌های سیاسی مطلوب رأی‌دهندگان است. در موارد دیگر، حرکت به سمت سیاست‌گذاری مشارکتی حاصل تلاش خود اعضا یا حتی سازمان‌های خارج از حزب و علاقه‌مند به سیاست‌گذاری است که خواهان گشایش بیشتر در فضای احزاب سیاسی و لحاظ کردن دیدگاه‌های مختلف در فرایند سیاست‌گذاری هستند.

فارغ از علت حرکت به سمت سیاست‌گذاری مشارکتی و ریشه داشتن آن در رهبری حزب، تلاش اعضا، یا حتی فشار بیرونی، نتایج این حرکت برای بیشتر احزاب در نقاط مختلف جهان مثبت بوده است. فرایندهای سیاست‌گذاری مشارکتی و مشورتی بر مزایای بلندمدت احزاب سیاسی و نظام‌های حکومت‌داری تاثیر مستقیم دارند. برخی از این مزایا عبارتند از قدرت و پایداری بیشتر سیاست‌ها و افزایش قدرت رقابت سازمان‌های سیاسی.

تمرین:

شیوه فعلی فعالیت‌های انتخاباتی نامزد انتخاباتی خود را در تدوین سیاست‌ها در نظر بگیرید.

- آیا این شیوه از ظرفیت لازم برای مقابله با مسائل فوری یا شدیداً تخصصی برخوردار است؟
- شیوه برخورد با مسائل بلندمدت، مثل انعکاس ارزش‌های اساسی حزب در تدوین سیاست‌ها، چگونه است؟
- اگر قرار بود برای بهبود ظرفیت سیاست‌گذاری تغییری در ساختار ستاد انتخاباتی خود ایجاد کنید، چه تغییری در این ساختار ایجاد می‌کردید؟

www.yaldanetwork.com

www.facebook.com/yaldanetwork

www.aparat.com/yaldanetwork

telegram.me/yaldanetwork

© 2016 Yalda Network

تمامی حقوق مادی و معنوی این اثر متعلق به شبکه یلدا است.